

Tatilin Aile İçi Davranışlar Üzerindeki Etkisinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Bir Araştırma

The Effects of Holiday on Domestic Behavior in Terms of Demographic Variables: The Case of the Eastern Black Sea Region

Araş. Gör. Özge GÜDÜ DEMİRBULAT
Balıkesir Üniversitesi
Turizm Fakültesi
E-posta: ozgegudu@hotmail.com

Öğr. Gör. Gencay SAATCI
Uludağ Üniversitesi
Harmancık Meslek Yüksekokulu
E-posta: gencaysaatci@uludag.edu.tr

Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT
Balıkesir Üniversitesi
Turizm Fakültesi
E-posta: avcikurt@balikesir.edu.tr

Öz

Bu araştırma ile turistlerin, tur esnasında aile içi davranışlarının ne yönde değiştiğini tespit ederek, aile ile birlikte seyahat etmenin aile içi ilişkilere nasıl yansıdığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini Nisan – Haziran 2014 tarihlerinde Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kültür turlarına katılan yerli turistler oluşturmaktadır. Yerli turistlerin araştırmaya ilişkin görüşleri; duygusal bağ, karar verme aşaması ve aile tatilinin kısıtları boyutları altında incelenmiştir. Araştırma amacına yönelik olarak öncelikle tatil turizmi ve aile tatiline ilişkin kavramsal bir çerçeve oluşturularak, 386 yerli turist üzerinde yürütülen araştırma sonuçları tartışılmıştır. Son olarak araştırmanın bazı kısıtları vurgulanmış ve gelecekte araştırmalara bazı önerilerde bulunulmuştur. Araştırmaya katılan yerli turistlerin büyük çoğunluğu daha önce tatile çıkmış olduklarını ve ortalama yılda 1 ya da 2 kez tatile gittiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar genel olarak ailesi ile seyahat ederken keyifli ve kaliteli zaman geçirdiklerini ve tatil yaparken tüm aile üyelerinin bir şeyler yapmak için ortaklaşa karar verdiklerini, ancak aile içindeki gerginliklerin tatil esnasında ortadan kalkmadığını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Tatil, turizm, aile içi davranış, yerli turist, Doğu Karadeniz.

Abstract

In this research, it is aimed to determine the family behavioral change of tourists, in the direction of what has been identified during the tour and how to families traveling with family relationships are intended to reveal the factors that reflected. The sample of this study constitutes domestic tourists participating in cultural tours in the Eastern Black Sea in April - June 2014. Opinions on the research of domestic tourists were investigated under the dimension of emotional ties, the decision-making stage and the constraints of family vacation. As for research purposes primarily a conceptual framework for holiday tourism and family vacation were made out and then results of the research conducted on 386 domestic tourists were discussed. Finally, some limitations of the study has emphasized and some suggestions were made for the future research. The vast majority of domestic tourists participated in the survey said they are previously on vacation and 1 or 2 times per year went on vacation. Participants stated that they generally pleasant and spend quality time with family while traveling and all family members while on vacation stated that they decide jointly to do something, but tensions within the family during the holidays not to get out of middle.

Keywords: Holiday, tourism, domestic behavior, domestic tourist, the Eastern Black Sea.

1. Giriş

Turizm, genellikle günlük hayatın tekdüzeliğinden uzaklaşmak için bir fırsat ve faaliyet olarak ele alınmaktadır (Nawijn ve diğ., 2010). Bu bağlamda değerlendirildiğinde; farklı yerler görmek, yeni insanlarla tanışmak ve farklı kültürleri tanımak kişinin dünya görüşünü geliştirmesine sebep olabilmektedir (Nawijn ve Veenhoven, 2012). Turizm endüstrisinde tatil, bir tüketim ürünü olarak görülürken, aileler ise bireysel turistler gibi bir tüketici birimi olarak görülmektedir. Tüketici; mal ve hizmetleri başka mal ve hizmetlerin üretimi için değil, tamamen kişisel ve ailesel gereksinimleri için kullanan veya tüketen kişidir (İyitoğlu, 2009). Günümüzde aile, çoğu kez “anne, baba ve çocuklardan oluşan bir birim” olarak tanımlanmaktadır (Metin ve Koyuncu, 2013). Aile; en geniş anlamı ile kan bağı, evlilik gibi etmenler neticesinde birlikte oturan iki ya da daha fazla kişinin oluşturduğu toplumsal bir grup olarak ifade edilebilmektedir (Penpece, 2006). Sosyoloji disiplini için aile kurumu, toplumsal yapıyı ortaya çıkarması açısından önemlidir. Aile, toplumdaki bireylerin bir arada bulunmalarını sağlayan birincil etkiye sahip sosyal grupların başında gelmektedir (Metin ve Koyuncu, 2013).

Turizm olgusu içerisinde, toplum kadar aile de önemli bir yer tutmaktadır. Bu açıdan ele alındığında, uluslararası ve bölgesel kültür etkileşimlerine neden olan turizm, bireyde özgür düşüncenin gelişmesine imkan sağlamaktadır (Avcıkurt, 2015). Geleneksel geniş ailede, aile üyeleri tüm boş zamanlarını diğer aile üyeleriyle paylaşmaktadırlar. Eğlenme ve dinlenme işlevi aile tarafından organize edilmektedir. Düşünlere beraber gidilmesi, bayram ziyaretlerinin beraber yapılması veya misafirlerin birlikte karşılanması bu duruma örnek teşkil etmektedir (Eşsizioğlu, 2012). Farklı kültürlere sahip turistler, tek başlarına, aileleriyle veya arkadaş gruplarıyla tatile çıkarken farklı tercihlerde bulunmaktadırlar. Örneğin, Amerikalı bir turist tek başına seyahat ederken veya ailesiyle beraber seyahat ederken yaptığı tercihler ile bir Türk turist tek başına veya ailesiyle beraber seyahat ederken yaptığı tercihler farklı olabilecektir (Belber, 2009). Bu bağlamda; seyahat öncesinde, seyahat esnasında ya da seyahat sonrasındaki tatil tercihleri üzerinde bir takım demografik değişkenlerin etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Tatil turizmi, insanların bulunduğu çevrede hayat şartlarının getirdiği olumsuz etkilerden belli bir zaman zarfında sıyrılarak, beden ve ruh sağlığını tekrar eski canlılığına kavuşturmak için yapmış oldukları geçici yer değiştirme hareketleridir (Belber, 2009). Tatiller; mutlu, yararlı ve değerli olduğu düşünülen olumlu zamanlardır. Ama bu zamanlar daha çok beklenen ve kalıcı olmayan, uçup giden bir özelliğe sahip olabilmektedir. Öte yandan; tatil, her zaman beklentilerle uyumlu olmayabilir. Bu hususta, tatillerin olumlu ve olumsuz olmasına etki edebilen birçok faktörden bahsedilebilir (İyitoğlu, 2009). Nitelim tatil dönemi karar verme aşamasından, eve dönüşe kadar geçen ritüel bir süreç olarak düşünülmektedir. İnsanların bu özel anlarında eğlence ve haz odaklı sergiledikleri davranışları araştırmak dikkate değer görülmektedir. Boş zaman faaliyetleri içerisinde tatil, insanlara kişisel gelişim, eğlence ve rahatlama gibi kazanımlarda bulunabilmektedir (Gilbert ve Abdullah, 2004). Tatil amacıyla seyahat edenlerin neler hissettikleri hususunda elde edilen veriler oldukça sınırlıdır. Öte yandan, hissedilen duyguların türü, bu duyguların seyahat esnasında değişiklik gösterip göstermediği de tespit edilmeyen bilgiler arasında yer almaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada; Doğu Karadeniz Bölgesi’nde kültür turlarına katılan yerli turistlerin aile içi davranışlarının demografik değişkenler açısından incelenmesi hedeflenmiştir.

2. Literatür Taraması

Turizm, turist kabul eden ülkelerde aile yapısını etkilemekte ve değişim yaratabilmektedir. Turizm, turist gönderen ülkeler açısından aile bağlarını güçlendirici bir etkiye sahiptir. İş yaşamının yoğunluğundan birbirine yeterince zaman ayıramayan aile bireyleri, tatil ve dinlenme süreleri boyunca bir araya gelerek aile bağlarını güçlendirme şansına sahip olmaktadır. Turizm bu yönüyle, aile yapılarının yeniden kurulmasına ve aile bağlarının güçlenmesine katkıda bulunmaktadır (Fu ve diğ., 2014: 464; Kozak ve diğ., 2001). Uluslararası turizmin İspanyol toplumu üzerindeki etkilerinin incelendiği bir araştırmada, turizmin, aile içindeki disiplini etkilediği, katı ve hoşgörüsüz disiplin anlayışının azalmasına sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Özmen, 2007). Baykan (2007), turizm ile birlikte aile yapısında, sorumluluk seviyesi, karar alma biçimi ve iş imkânlarının değişmesi gibi etkilerin ortaya çıktığını ifade etmektedir. Kazanılan gelirler sayesinde turizm, aile yapısında statü değişiklikleri meydana getirmektedir. Turizmin aile yapısı üzerindeki etkilerinin olumlu olarak algılanmasının yanında çoğunlukla aile içinde çatışmalara ve aile yapısının bozulmasına neden olduğu da açıktır (Avcıkurt, 2015). Bu bağlamda; ailede meydana gelen değişiklikleri anlamak için aile uyumu önemli bir değişken olarak kabul edilmektedir. Aile üyelerinin birbirine yakınlığı ya da aralarındaki duygusal bağ ve aile uyumunun esnekliği, aile işlevselliğinin temel boyutlarını oluşturmaktadır. Bu iki boyutun da dengesinin sağlanması, aile eğlence faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır. Aile uyumu, aile üyelerinin birbirlerine karşı sahip olduğu duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (Lehto ve diğ., 2012). Özellikle, Batı ülkelerinde eşlerin çalışmalarından ötürü birbirlerini akşamdan akşama görebilmeleri ve uzun süre bir arada bulunmaya alışık olmamaları, tatilde bir arada bulunma durumuna uyum sağlamalarını güçleştirmektedir (Rızaoğlu, 2003). Tatilde en çok kendini yorgun ya da düşük enerjili hissetme, en küçük şeye öfkelenme, eşyle tartışma, cinsel ilginin azalması ve uykusuzluk gibi sorunların ortaya çıktığı belirlenmiştir (Avcıkurt, 2009).

Aile tatillerinde aile üyelerinin her birinin, özellikle de çocukların tatilden beklentileri ve deneyimleri farklılık göstermektedir. 10-17 yaş aralığında yer alan çocuklar ile ailelerinin tatil deneyimlerinin karşılaştırıldığı bir çalışmada, çocukların ailelerinden daha mutlu bir tatil deneyimi yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aileler, tatil esnasında daha çok dinlenmek ve rahatlamak isterken, çocuklar eğlenceli aktivitelerle ilgi duymaktadırlar. Bazı durumlarda hayal kırıklığı yaşansa da aileler çocukları ile uzlaşma yoluna giderek bu farklılıkları ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar (Hilbrecht ve diğ., 2008). Heyecan, hazırlık, beklenti ve fiili seyahat tecrübesi aile yaşamının çok önemli fırsatlarıdır. Ailece yapılan seyahatlerin değişik ölçülerde eğitici yönü bulunmaktadır (Berber, 2003). Nitekim seyahatler, gerilim ve sıkıntılardan kaçmak için insanların aradığı uyarılma biçimlerinin en gözdesidir. Seyahatler yer değiştirmeyi sağlarken aynı zamanda değişmeyi gerekli kılmakta ve farklı şeyler yapmaya olanak tanımaktadır (Rızaoğlu, 2003: 71).

Aile tatilinin, aile bağlarını güçlendirmekle kalmadığını, aynı zamanda aile uyumunu da teşvik ettiğini söylemek mümkündür (Smith ve Hughes, 1999). Gençlerin yaşamları boyunca sahip olabilecekleri aile değerlerini ve gelenek-görenekleri birleştirici bir özelliğe de sahiptir. Buna göre, aile bireylerinin çalışması sonucunda parçalanmış ailenin tatil ve dinlenme zamanlarında bir araya gelmesiyle, aile bağlarının güçlendiği ifade edilmektedir. Ancak, bu durum daha çok turist gönderen ülkeler için geçerli olmakta, turist kabul eden toplumlarda ise, daha çok turizmin kuşaklar arasındaki ayrılıkları ve çatışmaları artırdığı düşüncesi kabul görmektedir (Avcıkurt, 2015). Lehto ve diğ. (2012) tarafından yapılan bir araştırmada;

aileler evdeyken kişilerarası problemlerini daha kolay çözerken, kişisel paylaşımlara ayırdıkları zamanın az olduğu tatil dönemlerinde bu durumun daha zor hale geldiği gözlenmiştir.

Rızaoğlu (2003: 60) tatilin, yaşam biçimleri, tutumlar ve davranışlar gibi çok boyutlu değişmelere olanak sağladığının altını çizmekte ve tatillerin, günlük oluşumları etkileyen ortamlardan insanın geçici olarak geri çekilmesine fırsat verdiğini ifade etmektedir. Kadınların hem evde hem de işyerinde yüklenedikleri sorumluluk erkeklerle göre daha fazla olabilmektedir. Nawijn ve diğ. (2013) tarafından yapılan bir çalışmaya göre; kadınların ev ve iş yükü erkeklerle göre günde üç saat daha fazladır. Dolayısıyla, kadınlar gün içerisinde daha az boş zamana sahip olmaktadır. Bu durumda; tatil öncesi kadınların daha stresli oldukları söylenebilmektedir. Tatil esnasındaki iyi bir ruh hali bir bütün olarak yaşam memnuniyetine katkıda bulunabilmektedir. Negatif ruh hali bir tatilin genellikle ikinci ve üçüncü gününde daha sık rastlanan bir durumdur (Nawijn, 2010).

Turizm, özellikle rahatlama ve dinlenme için boş zaman fırsatlarını artırmaktadır (Rızaoğlu, 2003). Boş zaman faaliyetleri genellikle diğer aile üyelerinin yanı sıra eşlerin birbirleriyle ilişkilerinin gelişmesine olanak sağlamaktadır. Ayrıca, aile tatilleri hem ailenin bütünlüğü hem de çocuklar için yararlı sonuçlar doğurabilmektedir (Lehto ve diğ., 2012). Öte yandan turizm, bazen turistlerin aile ilişkilerinde de değişikliklere yol açabilmektedir. Bazı turistler için tatilde, önceden görülmeyen sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Örneğin; Minnesota Üniversitesi'nde yapılan bir çalışma, birlikte tatile çıkan evli çiftlerde, daha önce alışık olmadıkları ölçüde birlikte olmanın gerginlik yarattığı, var olan evlilik sorunlarını arttırdığı ve böylece çiftlerin tatillerinin kötü geçtiği tespit edilmiştir (Avcıkurt, 2009; Doğan, 1987).

Kişilik özellikleri, yalnızca mutluluğun değil aynı zamanda bireylerin boş zamanlarını değerlendirme biçimleri üzerinde de etkiye sahiptir. Kişilik yapısına göre, boş zamanın nasıl biçimlendiğini değerlendirmek, kişiyi mutlu edebilecek boş zaman faaliyetlerini tespit etmek için oldukça gerekli ve önemli görülmektedir (Nawijn ve Veenhoven, 2012). Tatil öncesi ve tatil sonrası bireylerde meydana gelen değişikliklerin incelendiği bir araştırmanın bulgularına göre, tatil iş taleplerinden kurtulmak ve olumlu serbest zaman deneyimlerinden faydalanmak için bir fırsat olarak görülmektedir (Bloom ve diğ., 2010). Yine araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların yorgunluk ve uyku kalitesi ile ilgili tatil öncesi ve tatil sonrasında farklılıklar gözlemlenmemiştir. Ancak ruh hali, gerginlik ve memnuniyet gibi durumlarda tatil esnasında değişiklikler söz konusu olmuştur.

3. İlgili Çalışmalar

Gilbert ve Abdullah (2004) tatilin yaşam doyumu üzerindeki etkilerini araştırdıkları bir çalışmada; seyahat deneyimine sahip olanların diğerlerine göre daha az düzeyde memnuniyetsizlik yaşadıklarını, yani deneyimin mutluluk üzerinde etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Öte yandan; tatile çıkanlar, tatil öncesi ya da tatil sonrasında aile, arkadaş, ev ve komşuluk ortamlarında aynı düşüncelerini devam ettirmektedirler. Araştırma bağlamında; tatilin etkilerinin, katılımcıların tatil sonrasında kendilerini kötü hissetmelerine neden olmadığını söylemek mümkündür.

Chen ve diğ. (2009) seyahat odaklı aileler üzerinde yaptıkları bir araştırmada; katılımcıların aile üyeleri ile seyahate güçlü bir ilgi gösterdiğini ve aile tatili ile daha mutlu olduklarını ifade etmektedirler. Ayrıca katılımcılar, tatil planlarının çocuklar

dikkate alınarak planlanması gerektiğini düşünmekte ve aileleri ile yaptıkları tatilde daha çok birlikte fotoğraf çekme davranışında bulunmak istemektedirler.

Lehto ve diğ. (2009)'nin yaptıkları bir araştırmada; aile üyeleri ile seyahat etmek keyifli vakit geçirmek şeklinde tanımlanmaktadır. Araştırma kapsamında; aile üyelerinin seyahat esnasında birbirlerine daha yakın davrandığı ve aile ile seyahat etmenin, aile bağlarını güçlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Nawijn (2010), kişilerin ruh halinin tatil esnasında değişip değişmediğini araştırdığı bir çalışmada; insanların tatil esnasında ve tatil sonrasında genellikle kendilerini iyi hissetmelerinin yanında, bu durumun hem farklı kişilikteki insanlar için hem de farklı tatil türleri için benzer şekilde sonuçlanmadığını tespit etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; kısa süreli seyahatlerin uzun süreli seyahatlere göre daha avantajlı konumda olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü kısa süreli seyahat edenler zamanlarını boşa harcamak istememektedirler.

Lehto ve diğ. (2012) tarafından aile tatil faaliyetleri ile aile uyumu arasındaki ilişkiye yönelik yapılan bir çalışmada; birlikte seyahat etmenin aile bağlarını güçlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda; aile üyelerinin, seyahat esnasında birbirlerine daha yakın davrandıklarını söylemek mümkündür. Tatil esnasında aile bireyleri deneyimlerini ve ilgilerini birbirleriyle paylaşma şansı bulmaktadırlar. Öte yandan; hem aile üyeleri dışındaki kişilerle tatil kararı almak hem de aile üyeleri dışındaki kişilerle seyahat etmek daha kolaydır.

Kozak ve Duman (2012) aile üyelerinin tatil memnuniyeti üzerine yaptıkları bir araştırma sonucunda; eşlerin (anne-baba) tatil memnuniyeti ile çocukların tatil memnuniyeti arasında bir ilişki tespit etmişlerdir. Söz konusu araştırmada; aile üyelerinin tatile ilişkin değerlendirmelerinin, birbirlerinin varlığına bağlı olduğu ve bu etkileşimin gelecekteki tatil kararları üzerinde de etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmanın amacı; Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kültür turlarına katılan yerli turistlerin, tur esnasında aile içi davranışlarının ne yönde değiştiğini tespit etmek ve aile ile birlikte seyahat etmenin aile içi ilişkilere nasıl yansıdığını demografik değişkenler açısından inceleyerek ortaya koymaktır. Araştırma sorularını cevaplamaya yönelik olarak teorik bölümde incelenen değişkenler ve değişkenler arası ilişkileri belirtecek şekilde aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H1: Turistlerin cinsiyeti açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir.

H2: Turistlerin daha önce tatile çıkıp çıkmaması açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir.

H3: Turistlerin meslek grupları açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir.

H4: Turistlerin medeni durumu açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir.

H5: Turistlerin evlilik süresi açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir.

H6: Turistlerin tatile çıkma sıklığı açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir.

H7: Turistlerin tatile beraber geldiği kişi açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir.

H8: Turistlerin tatilinin süresi açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir.

Araştırmanın evrenini, Doğu Karadeniz Bölgesi'ni ziyaret eden ve rehberli kültür turlarına katılan yerli turistler oluşturmaktadır. Araştırma alanı olarak Doğu Karadeniz Bölgesi'nin tercih edilmesinin en önemli nedeni; bölgenin sahip olduğu doğal ve kültürel güzelliklerle kültür turlarının yapılmasına olanak sağlamasıdır. Doğu Karadeniz Bölgesi'ne yönelik sadece kültür turlarına katılan turistlerin istatistikî bir verisi olmamasından dolayı, bölgeyi ziyaret eden toplam yerli turist sayısı dikkate alınmak durumunda kalmıştır. Tablo 1'de 2013 yılında bölgeyi ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin illere göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 1: Doğu Karadeniz Bölgesi'ni Ziyaret Eden Turistlerin İllere Göre Dağılımı (2013)

	Yerli	Yabancı	Toplam
Trabzon	1.945.017	764.715	2.709.732
Ordu	280.201	14.039	294.240
Giresun	649.806	35.028	684.834
Rize	581.465	68.417	649.882
Artvin	796.412	101.767	898.179
Gümüşhane	105.362	5.867	111.229
TOPLAM	4.358.263	989.833	5.348.096

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri'nden elde edilen 2013 yılı verilerinden derlenmiştir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi; 2013 yılı itibariyle Doğu Karadeniz Bölgesini 989.833'ü yabancı, 4.358.263'ü yerli olmak üzere toplam 5.348.096 turist ziyaret etmiştir. Yerli turistlerin, yabancılara nazaran büyük bir farkla bölgeyi ziyaret ettiği de ortaya çıkan bir başka sonuçtur. Bu nedenle de çalışmanın yerli turistler üzerinde yapılması uygun görülmüştür. Belirlenen evrenin tamamına ulaşılmamasının mümkün olmamasından hareketle, araştırmanın evrenini oluşturan turistlerden örneklem seçilmesine ve araştırmanın bu örneklem üzerinde gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. "Belirli Evrenler İçin Kabul Edilebilir Örnek Büyüklükleri" (Altunışık ve diğ., 2012: 137) dikkate alındığında, araştırma örnekleminin en az 384 olması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın uygulamasında veri toplama tekniği olarak nicel araştırma yöntemlerinden anket kullanılmıştır. Araştırma anketinin birinci bölümünde katılımcıların demografik özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci bölüm ise; katılımcıların, tatillerinin aile içi yansımalarına ilişkin bakış açılarının belirlenmesine yönelik sorulardan oluşmaktadır. Anket çalışmasından önce olası hatalardan kaçınmak amacıyla araştırmaya yönelik ön test çalışması yapılmıştır. Yerli turistler arasından tesadüfî seçilen 108 kişi ile ön test çalışması gerçekleştirilmiş ve anlaşılmayan soruların düzeltilmesi sağlanmıştır. Ön test ile elde edilen veriler güvenilirlik analizine tabi tutulmuş ve Cronbach's Alpha değeri 0,836 olarak bulunmuştur. 2014 yılı Nisan - Haziran ayları arasında 400 adet anket katılımcılara çeşitli yollarla ulaştırılmış, 392'sinden geri dönüş alınmıştır. Bunlardan 6 adedi anketin %50'sinden fazlasını cevaplamadıkları için dikkate alınmamıştır. Sonuç olarak araştırmada 386 adet anket değerlendirmeye alınmıştır.

Doğu Karadeniz bölgesinde kültür turlarına katılan ailelerin, tatillerinin aile içi yansımalarının belirlenmesine yönelik oluşturulan çalışma, alanyazında konu ile ilgili yapılan çalışmanın örnek alınması suretiyle hazırlanmıştır. Söz konusu çalışma; Xinran Y. Lehto, Yi-Chin Lin, Yi Chen ve Soojin Choi (2012) "Family Vacation Activities and Family Cohesion"dır. Lehto ve diğ. (2012), aile ile seyahati etkileyen faktörleri dört boyutta ele almışlardır. Bu boyutlar; "duygusal bağ", "karar verme aşaması" ve "aile tatilinin kısıtları" şeklindedir. Veri toplamada bu ölçek kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından ölçeğin Türkçeye çevirisi yapıldıktan sonra yerli turistler arasından tesadüfî seçilen 40 kişi ile ön test çalışması gerçekleştirilmiş ve anlaşılmayan soruların düzeltilmesi sağlanmıştır. Ön test ile elde edilen veriler güvenilirlik analizine tabi tutulmuş ve Cronbach's Alpha değeri 0,821 olarak bulunmuştur. Bu değer ölçeğin güvenilirlik sınırları içerisinde yer aldığını göstermektedir. Ayrıca araştırma ölçeği, 5'li Likert ölçeğine göre düzenlenmiştir (1=kesinlikle katılmıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum). Bu doğrultuda hazırlanan anket çalışması söz konusu aile bireyleri üzerinde uygulanmıştır.

Elde edilen anket verileri, sosyal bilimlerde kullanılan güncel istatistik programına (SPSS Statistical Program for Social Science 21.0) aktarılmış ve ortaya çıkan bulgular yorumlanmıştır. Ankette kullanılan ölçeğin güvenilirliği Cronbach's Alpha katsayısı dikkate alınarak test edilmiştir. Bu bağlamda; ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0,842 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç yapılan çalışmanın istatistikî olarak kabul edilebilir sınırlar dâhilinde şekillendiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Çalışma verilerinin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır.

Araştırmada veriler dağılım açısından incelenmiştir. Araştırma verilerine uygulanan Kolmogrov-Smirnov (k-s) testi sonuçlarına göre verilerin normal dağılıma uygun oldukları belirlenmiştir. Bu nedenle araştırma amacı göz önünde bulundurularak verilerin analizi kapsamında, parametrik testlerden Bağımsız Örneklem T Testi ve Tek Faktörlü Varyans (Tek Yönlü Anova) Analizleri yapılmıştır. Değerlendirilen tüm veriler %95 güven aralığında incelenmiştir.

Bu çalışma; zaman, maliyet ve ulaşılabilirlik etmenlerinden dolayı Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kültür turlarına katılan bireyler ile sınırlandırılmıştır. Zaman ve maliyet kısıtının yanı sıra, söz konusu bölgede konuya ilişkin çalışma yapılmamış olması, araştırma alanı olarak bu bölgenin seçilmesinde etkili olmuştur. Bununla birlikte, kullanılan anket formlarında araştırmanın katılımcılarının samimi ve doğru yanıtlar vererek, görüş ve değerlendirmelerinde objektif davrandıkları varsayılmıştır.

5. Araştırma Bulguları

Araştırmaya konu olan yerli turistlerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2'ye göre; uygulamaya katılanların %68,3'ü kadın ve %31,6'sı erkeklerden oluşmaktadır. En fazla yüzde ile (%36,1) 50 yaş ve üzeri yerli turistlerin katılımı söz konusu iken; 17 yaş ve altı katılımcıların oranı sadece %2,9'dur. Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde ise; lisans mezunu olanların %32,7'lik bir pay ile çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Meslek grupları açısından özel sektör çalışanlarının ağırlıkta olduğu (%33,0) tespit edilmiştir. Katılımcıların %63,7'si evli iken; %25,2'si bekârdır. Evli bireylerin ağırlıklı olarak 10 yıl ve üzeri (%54,1) süreyle evli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan; ailedeki birey sayısında yoğunluğun

4 kişi (%36,8) olarak gerçekleştiği ve %44,9'luk bir oran ile ailede 2 kişinin çalıştığı görülmektedir. Aylık gelirler incelendiğinde ise; %29,5'lik bir oranın 4001 TL ve üzeri gelire sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın katılımcılarının %57,7'si İstanbul'da yaşamakta iken, %67,9'unun yerleşim yeri büyükşehirlerdir. Daha önce tatile çıkanların oranı %92,2'lik bir çoğunluğa sahiptir. Katılımcıların %58,8'i senede 1-2 kez tatile çıkmaktadırlar. Senede 7 kez ve üzeri tatile çıkanların oranı ise sadece %7,5'tir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun (%72,3) ailesi ile birlikte tatile çıktığı görülmektedir. Tatil süresinin ise 4-6 gün (%51,3) olarak yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

Tablo 2: Katılımcılara Yönelik Demografik Değişkenler

Değişkenler	Sayı	Yüzde	Değişkenler	Sayı	Yüzde
Cinsiyet			Aylık Gelir		
Kadın	264	68,4	Gelir Yok	86	22,3
Erkek	122	31,6	0-1000 TL	17	4,4
Toplam	386	100,0	1001-2000 TL	43	11,1
Yaş Dağılımı			2001-3000 TL	58	15,1
17 yaş ve altı	11	2,9	3001-4000 TL	68	17,6
18-25 yaş arası	22	5,6	4001 TL ve üzeri	114	29,5
26-33 yaş arası	61	15,8	Toplam	386	100,0
34-41 yaş arası	61	15,8	Yaşanılan Şehir		
42-49 yaş arası	92	23,8	İstanbul	223	57,7
50 yaş ve üzeri	139	36,1	İzmir	67	17,4
Toplam	386	100,0	Ankara	32	8,3
Eğitim Durumu			Diğer	64	16,6
İlköğretim	54	14,0	Toplam	386	100,0
Ortaöğretim	120	31,1	Yerleşim Yeri		
Önlisans	43	11,1	Büyükşehir	262	67,9
Lisans	126	32,7	İl	38	9,8
Lisansüstü	43	11,1	İlçe	56	14,5
Toplam	386	100,0	Belde	18	4,7
Meslek			Köy	12	3,1
Kamu Çalışanı	43	11,1	Diğer	-	-
Özel Sektör Çalışanı	127	33,0	Toplam	386	100,0
Emekli	101	26,2	Daha Önce Tatile Çıkma Durumu		
Ev Hanımı	79	20,4	Evet	356	92,2
Diğer	36	9,3	Hayır	30	7,8
Toplam	386	100,0	Toplam	386	100,0
Medeni Durum			Tatile Çıkma Sıklığı		
Evli	246	63,7	Senede 1-2 kez	227	58,8
Bekâr	97	25,2	Senede 3-4 kez	98	25,4
Dul	43	11,1	Senede 5-6 kez	32	8,3
Toplam	386	100,0	Senede 7 kez ve üzeri	29	7,5
Evlilik Süresi			Toplam	386	100,0
1 yıldan az	14	3,6	Tatile Kiminle Geldiniz?		
1-3 yıl arası	20	5,2	Ailemle	279	72,3
4-6 yıl arası	20	5,2	Yalnız	46	11,9
7-9 yıl arası	8	2,1	Arkadaşım ile	61	15,8
10 yıl ve üzeri	209	54,1	Diğer	-	-
Evli Değişim	115	29,8	Toplam	386	100,0
Toplam	386	100,0			

Tablo 2'nin Devamı

Aile Birey Sayısı			Tatilin Süresi		
2 kişi	60	15,5	1-3 gün	56	14,5
3 kişi	112	29,1	4-6 gün	198	51,3
4 kişi	142	36,8	7-9 gün	96	24,9
5 kişi ve üzeri	72	18,6	10 gün ve üzeri	36	9,3
Toplam	386	100,0	Toplam	386	100,0
Aile Çalışan Sayısı			Tatile Çıkış Amacı		
1	122	31,6	Müze ziyareti	83	24,1
2	173	44,9	Kültürel değerleri gezmek	198	57,4
3	64	16,6	Doğal güzellikler	219	63,5
4	17	4,4	Dinlenmek	120	34,8
5 ve üzeri	3	0,7	Eğlenceli aktiviteler	54	15,7
Hiç Yok	7	1,8	Yöresel yemekleri tatmak	63	18,3
Toplam	386	100,0	Kırsal yöreleri gezmek	55	15,9
			Alışveriş yapmak	45	13,0
			Birden fazla şehri gezmek	77	22,3

Araştırmanın katılımcılarına tatile çıkma amaçları sorulmuş ve birden fazla tercih yapma olanağı sağlanmıştır. Bu kapsamda; Doğu Karadeniz Bölgesi'ne tura gelen yerli turistlerin tercihinde en fazla yüzde ile (63,5) doğal güzellikler etkili olmuştur. Bunu sırasıyla kültürel değerleri gezmek (%57,4), dinlenmek (%34,8), müze ziyareti yapmak (%24,1) ve birden fazla şehri gezmek (%22,3) amaçları takip etmektedir. Öte yandan; alışveriş yapmak en düşük (%13) katılıma sahip amaç olarak karşımıza çıkmaktadır. İfadelere ilişkin bulgular incelendiğinde ise, Tablo 3'e göre ifadeler üç faktöre ayrılmıştır.

Tablo 3: İfadelere İlişkin Bulgular

İFADELER	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Duygusal Bağ		
1. Birlikte seyahat etmek aile bağlarımızı güçlendirir.	4,19	,907
2. Bizim aile, birlikte keyifle seyahat eder.	4,16	,888
3. Aile üyelerim birlikte seyahat ederken kendilerini birbirlerine daha yakın hissederler.	4,04	,921
4. Aile üyeleri seyahat ederken birbirleriyle ilgi ve deneyimlerini paylaşırlar.	4,18	,903
5. Ailem ile seyahat esnasında keyifli ve kaliteli zaman geçiririm.	4,29	,827
6. Aile üyelerim tatilimiz esnasında birbirlerine destek olur.	4,25	,850
7. Birlikte seyahat ederken, aile üyelerim birbirlerinin kişisel zamanına saygı duyarlar.	4,00	,947
8. Aile içindeki gerginliklerimiz tatil esnasında ortadan kalkar.	3,85	1,031
9. Aile olarak seyahat etmek bizi birbirimize yakınlaştırır.	4,11	,894
Karar Verme Aşaması		
10. Tatil yaparken tüm aile üyeleri bir şeyler yapmak için ortaklaşa karar verirler.	4,02	,956
11. Tatil esnasında ailem aynı aktivitelere katılmayı ister.	3,52	1,051
12. Bizim ailede tatil zamanlarında herkes tercihini kendisi yapar.	3,34	1,231
13. Tatilde aile üyelerim ne yapılacağına birlikte karar verir.	3,82	,977
14. Tatil planı yapılırken aile üyeleri birbirlerinin kişisel kararlarına danışırlar.	3,98	,968
Aile Tatilinin Kısıtları		
15. Ailemden olmayan biriyle tatil kararı vermek, aile üyelerimle tatil kararı vermekten daha kolaydır.	2,60	1,285
16. Ailemden olmayan biriyle tatil yapmak, aile üyelerimle tatil yapmaktan daha kolaydır.	2,53	1,259

Tablo 3'te tatilin aile ilişkilerine yönelik duygusal bağ faktöründe yüksek düzeyde katılıma sahip ifadeler "Ailem ile seyahat esnasında keyifli ve kaliteli zaman geçiririm" (4,29) ile "Aile üyelerim tatilimiz esnasında birbirlerine destek olur" (4,25) olarak tespit edilmiştir. Düşük düzeyde katılımın ise "Aile içindeki gerginliklerimiz tatil esnasında ortadan kalkar" (3,85) ifadesine yönelik olduğu görülmektedir. Tatil kararı verme aşaması faktöründe "Tatil yaparken tüm aile üyeleri bir şeyler yapmak için ortaklaşa karar verirler" (4,02) ifadesine yüksek düzeyde katılım söz konusu iken; "Bizim ailede tatil zamanlarında herkes tercihini kendisi yapar" (3,34) ifadesine ilişkin düşük düzeyde katılım söz konusu olmuştur. Bir diğer faktör aile ile seyahatin kısıtları hususunda "Ailemden olmayan biriyle tatil kararı vermek, aile üyelerimle tatil kararı vermekten daha kolaydır" (2,60) ve "Ailemden olmayan biriyle tatil yapmak, aile üyelerimle tatil yapmaktan daha kolaydır" (2,53) şeklinde her iki ifadeye de düşük düzeyde katılım tespit edilmiştir.

Bu araştırmada değişkenler açısından anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığının belirlenmesi amacıyla Bağımsız Örneklem T Testi ve Tek Faktörlü Varyans (Tek Yönlü Anova) Analizleri yapılmıştır. Araştırma hipotezlerinin test edilmesi ile ilgili bulgular aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir.

"Turistlerin cinsiyeti açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir" hipotezine ilişkin Bağımsız Örneklem T Testi yapılmıştır. Hipotez 1'de yerli turistlerin, tatilin aile içindeki davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri duygusal bağ, karar ve kısıt boyutlarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Test sonuçlarına göre; katılımcıların görüşlerinde duygusal ($p=0,166$) ve kısıt ($p=0,069$) boyutlarına ilişkin anlamlı bir farklılık saptanmazken; karar ($p=0,026$) boyutunda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık söz konusudur. Buna göre; kadın ve erkek turistlerin tatile yönelik karar verme aşamasında farklı görüşlere sahip olduklarını söylememiz mümkündür. Bu durumda H1 kısmen reddedilmiştir.

"Turistlerin daha önce tatile çıkıp çıkmaması açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir" hipotezine ilişkin Bağımsız Örneklem T Testi sonucuna göre; turistlerin daha önce tatile çıkıp çıkmama durumları, tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine yönelik görüşlerinde anlamlı bir farklılığa sebep olmamaktadır. Bu durumda H2 reddedilmektedir.

"Turistlerin meslek grupları açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir" hipotezine ilişkin Anova Analizi sonucuna göre; tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine yönelik katılımcı görüşlerinde meslek gruplarına ilişkin 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılık tespit edilmemiştir. Kamu çalışanları, özel sektör çalışanları, emekliler, ev hanımları ve diğer meslek mensupları, tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerini duygusal ($p=0,75$), karar ($p=0,690$) ve kısıt ($p=0,059$) boyutlarında aynı şekilde algıladığı için bu konuda ortak görüş belirtmişlerdir. Bu durumda H3 reddedilmektedir.

"Turistlerin medeni durumu açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir" hipotezine ilişkin Anova Analizi sonucuna göre, katılımcıların medeni durumlarının tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılığa sebep olmaktadır. Ancak bu farklılık karar ($p=0,071$) ve kısıt ($p=0,515$) boyutlarında görülmezken sadece duygusal ($p=0,028$) boyutta kendini göstermektedir. Bu durumda; evli, bekâr ve dul turistlerin görüşleri duygusal boyuta

ilişkin farklılık göstermektedir. Elde edilen sonuca göre $H4$ 'ün kısmen reddedildiğini söylemek mümkündür.

“Turistlerin evlilik süresi açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir” hipotezine ilişkin Anova Analizi sonucuna göre, $H5$ hipotezi reddedilmektedir. Yani, turistlerin; tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, evlilik süresine göre 0,05 anlamlılık düzeyinde, anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu durumda, turistlerin, tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinde duygusal ($p=0,171$), karar ($p=0,328$) ve kısıt ($p=0,409$) boyutlarına yönelik verilen ifadelerde ortak görüş bildirdikleri belirlenmiştir.

“Turistlerin tatile çıkma sıklığı açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir” hipotezine ilişkin Anova Analizi sonucuna göre; ankete katılan turistlerin, tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin duygusal ($p=0,437$) ve karar ($p=0,158$) boyutundaki görüşlerinin, tatile çıkma sıklıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Öte yandan; kısıt ($p=0,007$) boyutuna ilişkin olarak turistlerin görüşleri, tatile çıkma sıklığına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu sonuç doğrultusunda $H6$ hipotezi kısmen reddedilmektedir.

Katılımcıların tatile çıkma sıklığına göre farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla “Tukey Çoklu Karşılaştırma” testi yapılmıştır. Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi sonuçlarına göre; bu farklılıkların kısıt boyutunda senede 5-6 kez tatile çıkanlar ile senede 1-2 kez tatile çıkanlar ve senede 7 kez ve üzeri tatile çıkanlar ile senede 5-6 kez tatile çıkanlardan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Senede 1-2 kez tatile çıkanların aile ile seyahatin kısıtlarına ilişkin puanları ($\bar{x}=4,99$), senede 5-6 kez tatile çıkanlara ($\bar{x}=6,36$) göre daha düşüktür. Aynı şekilde senede 7 kez tatile çıkanların aile ile seyahatin kısıtlarına ilişkin puanları da ($\bar{x}=4,00$), senede 5-6 kez çıkanlara göre ($\bar{x}=6,36$) daha düşüktür. Bu sonuçlara göre; tatile çıkma sıklığının, aile ile seyahat etmenin kısıtlarına yönelik görüşlerde etkili olduğunu söylemek mümkündür.

“Turistlerin tatile beraber geldiği kişi açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir” hipotezine ilişkin Anova Analizi sonucuna göre; tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin verilen ifadelerde, katılımcıların tatile kiminle geldiklerine göre anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla “Tukey Çoklu Karşılaştırma” testi yapılmıştır. Duygusal bağ faktörüne ilişkin tatile yalnız gelenler ile arkadaşı ile gelenler arasında anlamlı bir fark olmadığı, buna karşılık aile-yalnız, arkadaş-aile grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Yani, tatilin ailenin duygusal bağı üzerindeki etkilerine, yalnız olarak tatile gelenlerin ($\bar{x}=35,25$) ailesi ile tatile gelenlere ($\bar{x}=38,03$) oranla ve arkadaşı ile tatile gelenlerin ($\bar{x}=32,68$) ailesi ile tatile gelenlere ($\bar{x}=38,03$) oranla daha az katıldıkları ifade edilebilmektedir. Öte yandan, karar faktörüne yönelik olarak tatile aile-arkadaş ile gelenler ve arkadaş-yalnız gelenler arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir. Ancak, tatile ailesi ile gelenler ve yalnız gelenler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu durumda, tatilin karar verme aşamasına yönelik etkilerine, yalnız tatile gelenlerin ($\bar{x}=17,02$), ailesi ile tatile gelenlere ($\bar{x}=19,17$) oranla daha az katıldıkları görülmektedir. Kısıt faktörüne değerlendirildiğinde ise, yalnızca ailesi ile tatile gelenlerle arkadaşı ile tatile gelenler arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda; tatilin aile ile seyahatin kısıtları hususuna yönelik etkilerine ailesi ile tatile gelenlerin ($\bar{x}=4,89$), arkadaşı ile tatile gelenlere ($\bar{x}=6,34$) oranla daha az katıldıklarını söylemek mümkündür. Bu sonuçlara göre $H7$ kabul edilmektedir.

“Turistlerin tatilinin süresi açısından tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkisi farklılık gösterir” hipotezine ilişkin Anova Analizi sonucuna göre H8 kısmen reddedilmektedir. Turistlerin, tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin duygusal bağ ($p=0,091$) ve karar ($p=0,083$) boyutunda benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. Öte yandan, kısıt ($p=0,020$) boyutunda 0,05 anlamlılık düzeyinde tespit edilen farklılık tatillerinin süresi 7-9 gün ile 1-3 gün arasında olan katılımcılardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Tatil süresi 7-9 gün olan katılımcıların puanları ($\bar{x}=4,76$) tatil süresi 1-3 gün olan katılımcılara ($\bar{x}=5,97$) göre daha düşüktür.

Araştırma hipotezlerinin kabul edilme ya da reddedilme durumu Tablo 4’te özetlenmektedir.

Tablo 4: Hipotezlerin Kabul Edilme Durumu

Kabul Edilen	Reddedilen	Kısmen Reddedilen
H7	H2, H3, H5	H1, H4, H6, H8

Tablo 4’e göre; ‘Turistlerin; tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, tatile kiminle geldiğine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir’ hipotezi kabul edilmiştir. ‘Turistlerin; tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, daha önce tatile çıkıp çıkmama durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir’, ‘Turistlerin; tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, meslek gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir’ ve ‘Turistlerin; tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, evlilik süresine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir’ hipotezleri ise reddedilmiştir. Öte yandan; ‘Turistlerin; tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir’, ‘Turistlerin; tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermektedir’, ‘Turistlerin; tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, tatile çıkma sıklığına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir’ ve ‘Turistlerin; tatilin aile içi davranışlar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, tatilin süresine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir’ hipotezleri kısmen reddedilmiştir.

6. Sonuç ve Öneriler

Bireyler günlük hayatın yorgunluğundan kurtulabilmek ve ruhsal doyuma ulaşarak sağlıklı bir fiziki yenilenme yaşayabilmek adına tatile çıkmaktadırlar. Bireylerin tatil tercihleri farklı turizm çeşitleri üzerine yoğunlaşabildiği gibi tatillerine farklı bireylerin, arkadaşların ya da aile üyelerinin eşlik etmesi ile de gerçekleşebilmektedir. Farklı kültürlere sahip turistler, tek başlarına, aileleriyle veya arkadaş gruplarıyla tatile çıkarken farklı tercihlerde bulunmaktadır. Tatil esnasında her bireyin istek ve beklentileri, hissettikleri duygular birbiri ile aynı olmamakta, yeri geldiğinde çatışmalar ortaya çıkabilmekte ve bu durum da aile yapısının bozulmasına neden olabilmektedir. Aile ile yapılan tatil, aile bağlarını güçlendirmekte ve aynı zamanda aile uyumunu da teşvik etmektedir. Buradan hareketle, çalışmanın ana hatlarını, aile tatilinin aile içi davranışlara olan etkileri oluşturmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda; bireylerin, aile ile seyahat esnasında keyifli ve kaliteli zaman geçirdiği, aile üyelerinin tatil

esnasında birbirlerine destek olduğu ve aile üyeleri ile birlikte seyahat etmenin, aile bağlarını güçlendirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçları göstermektedir ki; aile üyeleri seyahat ederken birbirleriyle ilgi ve deneyimlerini paylaşmaktadırlar. Bununla birlikte, tatil yaparken tüm aile üyeleri bir şeyler yapmak için ortaklaşa karar vermektedirler. Bu sonuca rağmen aile içindeki gerginlikler tatil esnasında ortadan kalkmamaktadır.

Turistlerin, seyahatlerinden tatmin olması işletmelere ve ülke ekonomisine önemli katkılar sağlanması sonucunu doğurmaktadır. Bu nedenle, araştırma kapsamında ortaya çıkan, aile içindeki gerginliklerin tatil esnasında ortadan kalkmaması sonucu, özellikle tur operatörlerinin ve seyahat acentelerinin dikkate alınması gereken bir husus olarak görülmektedir. Bu noktada, kültür turlarına ailesi ile katılmak isteyen turistlere yönelik reklamlarda aile-mutluluk vurgusunun yapılması, tur operatörleri ve seyahat acenteleri açısından yararlı görülmektedir.

Yoğun iş temposu ve kentlerin kalabalığından uzaklaşarak, farklı deneyimler yaşamak isteyen turistlerin, aile ile seyahat esnasında keyifli ve kaliteli zaman geçirmeleri medya yoluyla vurgulanabilir. Öte yandan; turistlerin tatil esnasında seyahat ederken birbirleriyle ilgi ve deneyimlerini paylaşmaları, aile seyahatlerinin artmasını teşvik edici nitelikte ele alınabilir. Bu hususta, özellikle aile ile kültür turlarına katılımın sağlanması artırılabilir.

Tatil pazarının önemli bir bölümünü oluşturan aile tatil pazarı turizm pazarlamacıları için büyük önem arz etmektedir. Aile, hem tüketici kararları üzerindeki etkisi hem de doğrudan ya da dolaylı olarak diğer turistik ürünlerin tüketicilerini de etkileyebilme özelliğinden dolayı turizm politikaları açısından önem taşımaktadır.

Çalışma, sadece Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kültür turlarına katılan yerli turistlerin özellikleri, görüşleri ve ankette yer alan ifadeler ile sınırlandırılmıştır. İleriki dönemlerde yapılacak olan çalışmalarda araştırmacılar, farklı bölgeleri daha genel sonuçlara ulaşabilmek için inceleyebilirler. Öte yandan; kısa süreli ve uzun süreli kültür turlarına katılan bireylerin görüşleri incelenerek, kıyaslama yapılması söz konusu olabilir. Kültür turlarına katılan yerli ya da yabancı turistler ile otel tatilini tercih edenler arasında bir kıyaslama yapmak da ilerideki çalışmalara önerilmektedir. Yapılan bu çalışmanın, farklı akademik çalışmalara referans çalışma olabilmesi ve ilgili alan yazına katkı sağlayabilmesi ümit edilmektedir.

7. Kaynakça

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E.(2012), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, 7. Baskı, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Avcıkurt, C.(2009), *Turizm Sosyolojisi- Genel ve Yapısal Yaklaşım*, 3. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avcıkurt, C.(2015), *Turizm Sosyolojisi-Genel ve Yapısal Yaklaşım*, 4. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Baykan, E. (2007), *Turizmin Yerel Kültür Üzerindeki Etkilerinin Yöre Halkı Tarafından Algılanması (Ürgüp Yöresinde Bir Uygulama)*, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Belber, B. G. (2009), 'Tatil Turizminde Turistlerin Konaklama İşletmesi Tercihinde Kültürün Etkisi' *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 34, ss. 91-116.

- Berber, Ş. (2003), 'Sosyal Değişme Katalizörü Olarak Turizm ve Etkileri' *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, ss. 205–221.
- Bloom, J. D., Geurts, S. A. E., Taris, T. W., Sonnentag, S., Weerth, C. D. ve Kompier, M. A. J. (2010), 'Effects of Vacation from Work on Health and Well-being: Lots off, Quickly Gone, Work & Stress: An International Journal of Work' *Health & Organisations*, 24 (2), ss. 196-216.
- Chen, J. S., Huang, Yu-Chih, ve Cheng, Jen-Son. (2009), 'Vacation Lifestyle and Travel Behaviors' *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 26, ss. 494–506.
- Çakıcı, C. ve İyitoğlu, V. (2012), 'Tatil Kararlarında Aile Üyelerinin Rolü: Antalya İlinde Tatil Yapan Bireyler Üzerine Bir Araştırma' *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (1), ss. 117-134.
- Doğan, H. Z.(1987), *Turizmin Sosyo-Kültürel Temelleri*, İzmir: Uğur Ofset Matbaacılık ve Ticaret.
- Eşsizioğlu, A. (2012), 'Aile ile İlgili Temel Kavramlar' İçinde Ç. Yenilmez (Editör), *Aile Yapısı ve İlişkileri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Fu, X., Lehto, X. ve Park, O. (2014), 'What Does Vacation Do to Our Family? Contrasting The Perspectives of Parents and Children' *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 31 (49), ss. 461-475.
- Gilbert, D. and Abdullah, J. (2004), 'Holidaytaking and The Sence of Well-being' *Annals of Tourism Research*, 31 (1), ss. 103-121.
- Hilbrecht, M., Shaw, S. M., Delamere, F. M. ve Havitz, M. E. (2008), 'Experiences, Perspectives, and Meanings of Family Vacations for Children' *Leisure/Loisir*, 3 (22), ss. 541-571.
- İyitoğlu, V. (2009), Aile Tatil Kararlarında Aile Üyelerinin Etkisi: Antalya İlinde Tatil Yapan Aileler Üzerinde Bir Araştırma, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Kozak, M. ve Duman, T. (2012), 'Family Members and Vacation Satisfaction: Proposal of a Conceptual Framework' *International Journal of Tourism Research*, 14, ss. 192-204.
- Kozak, N., Akoğlan Kozak, M. ve Kozak, M.(2001), *Genel Turizm, İlkeler-Kavramlar*, 5. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Lehto, Xinran Y., Choi, S., Lin, Yi-Chin ve MacDermid, S. M. (2009), 'Vacation and Family Functioning' *Annals of Tourism Research*, 36 (3), ss. 459-479.
- Lehto, X. Y.; Lin, Yi-Chin; Chen, Y. and Choi, S. (2012), 'Family Vacation Activities and Family Cohesion' *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 29, ss. 835–850.
- Metin, O. ve Koyuncu, Ö. (2013), 'Sarp Sınır Kapısı'nın Hopa'da Yaşayan Ailelere Etkileri' *Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (1), ss. 1-30.
- Nawijn, J. (2010), "The Holiday Happiness Curve: A Preliminary Investigation Into Mood During a Holiday Abroad" *International Journal of Tourism Research*, 12 (3), ss. 281-290.
- Nawijn, J., Marchand, M., Veenhoven, R. ve Vingerhoets, A. (2010), 'Vacationers Happier, But Most not Happier After a Holiday' *Applied Research in Quality of Life*, 5 (1), ss. 35-47.
- Nawijn, J., and Veenhoven, R. (2012), 'Happiness Through Leisure' İçinde T. Freire (Editör), *Positive Leisure Science: from Subjective Experience to Social Contexts*, New York: Springer.
- Nawijn, J., Bloom, J. D. and Geurts, S. (2013), 'Pre-Vacation time: Blessing or Burden?' *Leisure Sciences*, 35, ss. 33–44.
- Özmen, M. (2007), Turizmin Sosyo-kültürel etkileri: Akçakoca Örneği, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Akçakoca.

- Penpece, D. (2007), Tüketici Davranışlarını Belirleyen Etmenler: Kültürün Tüketici Davranışları Üzerindeki Etkisi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Rızaoğlu, B.(2003), *Turizm Davranışı*, 2. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Smith, V. ve Hughes, H. (1999), 'Disadvantaged Families and The Meaning of The Holiday' *International Journal of Tourism Research*, 1, ss. 123-133.